

Η Υπόθεση

Η αφήγηση αρχίζει με την ανάμνηση των **έντονων συναισθημάτων** που δοκίμασε ο αφηγητής, όταν έτυχε να βρεθεί σ' ένα τόπο **ομαδικής εκτέλεσης** που είχε γίνει είκοσι χρόνια πριν. Την ώρα της επίσκεψής του στον τόπο του μαρτυρίου, γινόταν **η εκταφή των οστών ενός δεκαεξάχρονου παιδιού** από έναν άντρα και μια γυναίκα, **τα μεγαλύτερα αδέλφια του νεκρού παιδιού**. Ενώ με **συγκίνηση** και **δέος** παρακολουθεί την ιεροτελεστία, καταφθάνει ένα μπουλούκι **ντόπιοι τουρίστες**, που **τυπικά μόνο και χωρίς να συναισθάνονται** πραγματικά την ιερότητα του χώρου, εκφωνούν ένα **λόγο** και καταθέτουν ένα **στεφάνι**. Η **αποδοκιμασία** του αφηγητή και η **έντονη εσωτερική του αντίδραση** προς τους **βέβηλους επισκέπτες** φτάνει στο **αποκορύφωμά** της, όταν **κάποιος απ' αυτούς δικαιολογεί με μια φράση του την ομαδική εκτέλεση**.

Ο Χώρος

Ο χώρος όπου διαδραματίζεται το γεγονός δεν **αναφέρεται ρητά στο κείμενο**. Στοιχεία όμως του αφηγήματος μας καθοδηγούν για τον προσδιορισμό του. Τα στοιχεία αυτά είναι:

- ☛ Η αναφορά σε **τόπο «ομαδικής εκτέλεσης», «μαρτυρίου»** και **«ομαδικής ταφής»**, καθώς και σε **1200 εκτελεσθέντες**.
- ☛ Ο **«τεράστιος κατάσπρος σταυρός»** στην κορυφή του λόφου και **η γραμμένη με άσπρες πέτρες στην πλαγιά ημερομηνία**.
- ☛ Το **«αντρίκιο μοιρολόι»**, όχι μόνο γιατί αναφέρεται σε άντρες, αλλά και για τη συγκεκριμένη επίκληση σε **«Καλαβρυτινούς μαστόρους»**.
- ☛ Τέλος, **η ημερομηνία του τίτλου**.

Όλα τα πιο πάνω στοιχεία σαφώς παραπέμπουν στην **ομαδική εκτέλεση στα Καλάβρυτα από το ναζιστικό στρατό**.

Τα Καλάβρυτα, κωμόπολη του νομού Αχαΐας στη βόρεια Πελοπόννησο, είναι στενά συνδεδεμένη με τη νεότερη ελληνική ιστορία. Είναι εν πρώτοις γνωστή από τη συμμετοχή της στην επανάσταση του 1821. Εδώ έγιναν οι πρώτες μεμονωμένες επιθέσεις εναντίον των Τούρκων. Στις 21 Μαρτίου έγινε η επίσημη κήρυξη της επανάστασης στη μονή της Αγίας Λαύρας, που βρίσκεται πολύ κοντά και στις 25 Μαρτίου ελευθερώθηκε η πόλη. Στα Καλάβρυτα όμως συντελέστηκε και ένα από τα φρικιαστικότερα ναζιστικά εγκλήματα του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Οι Γερμανοί, εκδικούμενοι το φόνο δικών τους στρατιωτών από τις ανταρτικές ομάδες της περιοχής, στις 13 Δεκεμβρίου 1943, έκαψαν όλα τα σπίτια, σκότωσαν όλους τους άνδρες (σώθηκαν μόνο 11 από τους 1100 περίπου) κι έκλεισαν τα γυναικόπαιδα στο σχολείο. Έβαλαν φωτιά για να τα κάψουν, τα γλίτωσε όμως ο αυστριακός φρουρός που άνοιξε την πόρτα και τα άφησε να φύγουν, πράξη για την οποία εκτελέστηκε. Στον τόπο της εκτέλεσης και του ομαδικού τάφου έχει στηθεί ένας σταυρός ύψους 8 μέτρων ενώ το ρολόι της εκκλησίας είναι από τότε σταματημένο στην ώρα της τραγωδίας: 2.34'.

Από την άλλη, η **αοριστία** ως προς τον τόπο είναι πιθανόν σκόπιμη επιλογή του συγγραφέα αφού, μέσω του συγκεκριμένου χώρου, **αποδίδεται τιμή σε όλους τους ανάλογους χώρους θυσίας και μαρτυρίου**, αφού, όπως λέει, «η γη της πατρίδας μας είναι παραγεμισμένη με κόκαλα παλικαριών».

Ταυτόχρονα επισημαίνεται ότι τα **γεγονότα δεν συμβαίνουν μόνο στον εξωτερικό χώρο, αλλά και στον εσωτερικό, στη συνείδηση του αφηγητή**. Συναισθήματα, σκέψεις, συνειρμικές εικόνες εκφράζονται παράλληλα και ταυτόχρονα με την περιγραφή των εξωτερικών σκηνών. Τα συμβαίνοντα στη συνείδηση, στη σκέψη, γενικά στον «εσωτερικό χώρο» καταλαμβάνουν μεγαλύτερη έκταση από την αφήγηση των εξωτερικών γεγονότων.

Ο Χρόνος

Η συλλογή **Για ένα φιλότιμο** στην οποία περιλαμβάνεται το διήγημα 13-12-43, εκδόθηκε το 1964. Άρα η γραφή του διηγήματος πρέπει να έγινε μεταξύ του 1963 - 64. Αν δηλαδή θέλαμε να ανασυνθέσουμε τα γεγονότα με τη φυσική χρονολογική τους σειρά, αυτή θα ήταν: 1943: η εκτέλεση, 1963: η εκταφή και η επίσκεψη του συγγραφέα, 1963-64: αφήγηση του περιστατικού, 1964: έκδοση του βιβλίου.

Καίριο χαρακτηριστικό στοιχείο της πεζογραφίας του Γιώργου Ιωάννου, ο διασπασμένος χρόνος. Μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή, **μία ημερομηνία**, αποτελεί τον τίτλο του αφηγήματος, στοιχείο που της αποδίδει κεντρική θέση στο όλο διήγημα. Πρόκειται για την **13η Δεκεμβρίου 1943, ημέρα της εκτέλεσης όλου του άρρενος πληθυσμού των Καλαβρύτων από τους Γερμανούς**. Όμως **η αφήγηση ξεκινά από τη χρονική στιγμή που ο συγγραφέας αναπολεί και εξιστορεί την επίσκεψή του στο χώρο εκείνο, είκοσι χρόνια μετά την εκτέλεση**.

«... την ώρα που βρέθηκα εκεί μια γυναίκα κι ένας άντρας, αδέρφια, άνοιγαν τον τάφο του μικρότερου αδελφού τους, που είχε εκτελεστεί πριν είκοσι χρόνια»

Ο συγγραφέας **στέκεται στο 1963 - 64**. Από εκεί **αναπολεί την επίσκεψή του** αλλά ταυτόχρονα **σχολιάζει**. Ο τρόπος αυτός ανασύνθεσης του χρόνου είναι **λειτουργικό στοιχείο της αφήγησης**, γιατί **φανερώνει την ένταση και τη διάρκεια της οδυνηρής εμπειρίας**. Τα γεγονότα που ο συγγραφέας έζησε, ίσως ένα χρόνο πριν τα αφηγηθεί, είναι πολύ ζωντανά στη συνείδησή του. Δηλώνει αρχίζοντας: «Φτάνω στο σημείο να πω πως ίσως θα 'ταν καλύτερα να μην είχα πατήσει ποτέ μου σε κείνο τον τόπο της ομαδικής εκτέλεσης». Στη συνέχεια δηλώνει: «Και τώρα, που η ψυχή μου έχει κολλήσει εκεί, μου φαίνεται πως θα μείνω για πάντα, σαν ένα αγριόχορτο, καθισμένος δίπλα σε κείνο τον τάφο», «είχα γίνει πια ένα με το χώμα, έτσι ένιωθα», σκέψεις που καταγράφουν **την ένταση των συναισθημάτων που δοκίμασε**, αφού διαρκούν καιρό μετά το περιστατικό.

Η Δομή

Μπορούμε να εντοπίσουμε την **ύπαρξη δύο μερών - ενοτήτων**, χωρίς να παραγνωρίζουμε ότι και στις δύο ενότητες, παράλληλα με την αφήγηση των εξωτερικών γεγονότων διαδραματίζεται και ο εσωτερικός σχολιασμός, οι σκέψεις, τα συναισθήματα του αφηγητή.

Α' Ενότητα

“Φτάνω στο σημείο να πω... καλύτερο από τ’ άλλα...”

Ο αφηγητής βρίσκεται σ’ ένα τόπο ομαδικής εκτέλεσης τη στιγμή που πραγματοποιείται μια **εκταφή οστών**. Οι λέξεις και οι εκφράσεις που χρησιμοποιούνται, «τόπος μαρτυρίου», «μαρτύρησε», «έχει αγιάσει», «θυμίαμα», «ευώδιαζε όλος ο τόπος», δημιουργούν την **ατμόσφαιρα μιας ιερότητας**, μιας **ταύτισης του αθώου εκτελεσθέντος με την αγιοσύνη ενός ιερομάρτυρα**. Ακόμα και η λέξη **«ανακομιδή»** (που ακούγεται στη δεύτερη ενότητα) **ενισχύει την αίσθηση του ιερού**. Και το **«ευώδιαζε όλος ο τόπος»**, οδηγεί τη σκέψη μας και στην πιθανότητα να είναι μια ευωδιά από τάφο αγίου.

Η **άκρα σιγή που επικρατεί επαυξάνει την ιερότητα**. Διακόπτεται μόνο από μια φράση του αδελφού, που κι αυτή μας μεταφέρεται έμμεσα από τον αφηγητή: **«Η χαριστική βολή»**.

Η εξιστόρηση της σκηνής της εκταφής έχει ένα **χαρακτήρα θρησκευτικής τελετουργίας, διαποτισμένης με κατάνυξη και πόνο**. Ένα ακόμα στοιχείο που έστω και έμμεσα υποβάλλει τη **θρησκευτικότητα** είναι και το εξής: **«μύλλον γυναίκες θα είχαν φροντίσει για την ταφή του»**. Το υποθέτει αυτό από **το μικρό βάθος του τάφου**, όμως με τη σκέψη αυτή όχι μόνο μας υποβάλλεται και **το μέγεθος της συμφοράς, δηλαδή η εκτέλεση όλων των ανδρών**, αλλά οδηγεί τη σκέψη μας και στις γυναίκες του Θείου Πάθους, περιβάλλοντας με ακόμα μεγαλύτερη ιερότητα και τη θυσία και την εκταφή. Η πρώτη ενότητα κλείνει με τα λόγια ενός μοιρολογιού που θυμάται ο αφηγητής.

Όλη η **πρώτη ενότητα διαπνέεται από ένα ελεγειακό τόνο**, που εκδηλώνεται κυρίως με τη **σιωπή**. Τα **δυο αδέλφια δεν μοιρολογούν και εξίσου σιωπηλός ο αφηγητής** παρακολουθεί τη σκηνή της εκταφής.

Β' Ενότητα

“Όμως ένα μπουλούκι... δέθεν εξευγενισμένα υποκείμενα”

Η φράση με την οποία αρχίζει η δεύτερη ενότητα **διαφοροποιεί αμέσως το ψυχικό κλίμα, την ατμόσφαιρα**. Δυο μόνο λέξεις είναι αρκετές για να μας προϊδεάσουν για το τι θα ακολουθήσει. Η λέξη **«όμως»** φορτίζεται με μια ιδιαίτερη ένταση έτσι όπως έρχεται αμέσως μετά το δημοτικό μοιρολόι, **ακούγεται σαν ένα χτύπημα**. Και η λέξη **«μπουλούκι»** δεν δείχνει μόνο **μία ομάδα ανθρώπων χωρίς τάξη, χωρίς σειρά** αλλά ταυτόχρονα **δηλώνει την επιπολαιότητα, τις απρόσεκτες κινήσεις, την έλλειψη σεβασμού στο χώρο και την απώλεια της ιστορικής μνήμης των σύγχρονων καταναλωτικών ανθρώπων**. Όμως, και η λέξη **«τουρίστες»** ενέχει κάτι **το μειωτικό, το απαξιωτικό**. Ο τουρίστας είναι ο **βιαστικός συνήθως επισκέπτης, αυτός που ταξιδεύει για μια γρήγορη, επιφανειακή γνωριμία άλλων τόπων**. Η **ιερότητα του χώρου, όπως ο συγγραφέας την απέδωσε στην πρώτη ενότητα, δεν προσφέρεται για τουρισμό· προσφέρεται για προσκύνημα, για λατρευτική προσφορά, όπως αυτή των δυο αδελφιών και του αφηγητή**.

Ο χαμηλόφωνος τόνος της πρώτης ενότητας εξακολουθεί και στη δεύτερη, αλλά τώρα **αισθανόμαστε ότι η ψυχή του συγγραφέα βράζει από οργή, μέσα του υψώνονται κύματα θυμού, έστω κι αν προσπαθεί να μην τα εκφράσει**. Η **αντίθεση ανάμεσα στην πρώτη και δεύτερη ενότητα, αντίθεση που δημιουργείται από τη διαφορετική στάση των προσώπων που δρουν στις δυο ενότητες, δίνεται με λιτότητα, με απλές φράσεις, με την αναφορά της διαφορετικής στάσης χωρίς σχολιασμό**.

Α' Ενότητα

- ☞ Μόνο μια ημερομηνία για υπόμνηση της εκτέλεσης
- ☞ Λέξη δεν έλεγαν τα δυο αδέλφια
- ☞ Βουβά δάκρυα
- ☞ Άνθρωποι λαϊκοί (γυναίκα με τσεμπέρι στο κεφάλι)
- ☞ Αράδιαζε ευλαβικά(τα κόκαλα)
- ☞ Ευλαβική συμμετοχή του αφηγητή

Β' Ενότητα

- ☞ Ομιλία από εγκυκλοπαίδεια
- ☞ Μιλώντας δυνατά, χαχανίζοντας
- ☞ Ψυχρή περιγραφή
- ☞ Φαίνονταν από τους μορφωμένους
- ☞ Πέρα απ' τα όρια της αντοχής τους
- ☞ Θυμωμένη αντίδραση

Αποκορύφωμα της βέβηλης στάσης των τουριστών υπήρξε η φράση που είπε ένας απ' αυτούς καθώς έφευγαν: «**Καλά τους έκαναν...**» Τα δυο αδέλφια δεν είπαν τίποτα. Ο αφηγητής **ερμηνεύει τη σιωπή τους ως αποτέλεσμα της εξοικείωσής τους πλέον με παρόμοιες συμπεριφορές.** Ήταν «**μαθημένοι από κάτι τέτοια**». Πολλές φορές θα είχαν ακούσει ανάλογες κρίσεις από ανθρώπους που όχι μόνο δεν αναγνώριζαν τη θυσία των εκτελεσθέντων, αλλά και δικαιολογούσαν τον κατακτητή. **Ταυτόχρονα όμως με τη σιωπή τους αποκαλύπτουν μια αξιοπρέπεια κι ένα μεγαλείο ψυχής που δεν τους επιτρέπει να κατεβούν στο επίπεδο των βέβηλων.**

Ο αφηγητής

Για τον αφηγητή της ιστορίας δεν ξέρουμε ούτε ποιος είναι, ούτε πώς βρέθηκε εκεί. Σε όλο το κείμενο **εκείνο που δεσπόζει είναι οι εσωτερικές του αντιδράσεις, σκέψεις, και συναισθήματα.** Από το ίδιο όμως το κείμενο συνάγεται ότι **δεν είχε καμιά φιλική ή συγγενική σχέση με τα αδέλφια.** Είναι ένας ξένος που επισκέφθηκε τον τόπο της ομαδικής εκτέλεσης και **τυχαία παρευρίσκεται την ώρα της εκταφής των οστών.** Η φράση «**τι να' γινε άραγε εκεί σε μας αυτή τη μέρα;**» δείχνει ότι η καταγωγή του, η μόνιμη ίσως κατοικία του, βρίσκεται αλλού. Εάν ταυτίσουμε τον αφηγητή με το συγγραφέα, τότε αυτό το «**εκεί σε μας**» είναι ασφαλώς η Θεσσαλονίκη.

Το ότι δεν έχει **καμιά σχέση με τα δυο αδέλφια**, επιβεβαιώνει η φράση «**πολύ ήταν που με άφηναν κοντά τους μια τέτοια ώρα**», αλλά και επισφραγίζει η φράση του τέλους: «**Δεν ήμουν γνωστός τους ή συγγενής τους**».

Ο αφηγητής δεν είναι απλώς ο αντικειμενικός παρατηρητής που παρακολουθεί και καταγράφει γεγονότα. **Το εγώ του αφηγητή βρίσκεται στο κέντρο της αφήγησης· όλα συγκλίνουν στη συνείδησή του** (ή και στο υποσυνείδητό του) και όλα πάλι φωτίζονται ή χρωματίζονται από αυτήν.

Η αφήγηση διαρκώς διακόπτεται από τη φωνή του αφηγητή που αποκαλύπτει την **απήχηση των γεγονότων στην ψυχή του.** Αρχίζει με την ανάμνηση της έντονης συγκίνησης και ταραχής που δοκίμασε («**ποτέ δεν ταραχτήκα και δεν έκλαψα τόσο**»). Κάθεται **σιωπηλός** σε μια άκρη και **παρακολουθεί την εκταφή, η ψυχή του «έχει κολλήσει για πάντα εκεί», δεν τολμά καν να κοιτάξει τα δυο αδέλφια.** Σκέφτεται ακόμα πως, **όταν βρέθηκε το κρανίο, θα 'πρεπε να προσκυνήσει «αν και είμαι τόσο ανάξιος»**, λέει. Να είναι άραγε αυτό το «**ανάξιος**» η **συναίσθηση της ταπεινότητας που αισθανόμαστε μπροστά στο θεϊκό ή γιατί ο ίδιος δεν είχε κάνει τίποτα στην αντίσταση;** Συνειρμικά αναλογίζεται σκέψεις που έκανε ο ίδιος όταν αντιμετώπιζε κάποιους «**τιποτένιους κινδύνους**», σκέψεις που πιθανόν έκανε και το παιδί πριν πεθάνει.

Διακρίνονται **συναισθήματα αυτουποτίμησης και ενοχής** του συγγραφέα - αφηγητή. Είναι ίσως **τα συναισθήματα ενοχής του επιζήσαντος**, πολύ περισσότερο που **ο εκτελεσθείς ήταν ένας συνομήλικός του.** (Αν υπολογίσουμε τη χρονολογία γέννησης του συγγραφέα, 1927, το 1943 ήταν

και αυτός δεκαέξι χρονών). Ίσως όμως η ενοχή να οφείλεται και στο ότι είναι τόσο ασήμαντοι οι κίνδυνοι που αντιμετώπισε σε σύγκριση με το θάνατο.

Καθώς η αφήγηση προχωρεί, ο αφηγητής, σε μια ανιούσα κλίμακα συναισθηματικής μέθεξης, μετά τη συγκίνηση, το δέος, τα συναισθήματα αναξιοσύνης και ενοχής, προχωρεί σε μια ταύτιση με τα δυο άγνωστά του αδέρφια. Το πρώτο ενικό πρόσωπο της αφήγησης γίνεται πρώτο πληθυντικό: «ήρθαν τριγύρω μας», «σα να μην ήμασταν κι εμείς λίγο πιο πάνω», λέει. Αυτή η ταύτιση τον οδηγεί και στην έκρηξη θυμού, όταν ακούστηκε η υβριστική φωνή που δικαιολογούσε τον κατακτητή. Έκρηξη όμως εντελώς εσωτερική που συγκρατείται, ίσως επηρεασμένη και από τη σιωπηλή, αξιοπρεπή στάση των δυο αδελφιών.

Καθώς οι βέβηλοι επισκέπτες φεύγουν, συζητούν ζωηρά μεταξύ τους. Δεν ξέρουμε τι λένε, δεν ξέρουμε αν, και σε τι διαφωνούν. Όμως στη θυμωμένη δήλωση κάποιου «καλά τους έκαναν», «κανείς δεν αντιμίλησε». Μήπως επειδή συμφώνησαν; Και τι υπονοεί η δήλωση «ήταν και κάποιος με στολή μαζί τους»; Μήπως ότι φοβήθηκαν, δεν τόλμησαν να διαφωνήσουν μια και οι εκτελεσθέντες είχαν σκοτώσει στρατιώτες, επομένως κάποιους με τους οποίους ο ένστολος ταυτίζεται, έστω κι αν ήταν στρατιώτες του εχθρού; Μήπως γιατί στα 1963 που διαδραματίζεται το γεγονός, είναι ακόμα έντονος ο φόβος από την παρουσία ενός ένστολου; Όλα παραμένουν στο χώρο της εικασίας.

Τα συναισθήματα και η ψυχική κατάσταση του αφηγητή, μετά το αποκορύφωμα του θυμού, καταλαγιάζουν σ' ένα παράπονο. Πολύ θα 'θελε να συνοδεύσει τα δυο αδέρφια στην αξιοπρεπή αποχώρησή τους. Όμως συνειδητοποιεί πως ανήκει πιο πολύ στους ανθρώπους του πούλμαν, χωρίς να το θέλει, ως τάξη και μόρφωση. Ψυχικά αισθάνεται ότι ανήκει αλλού, γι' αυτό, μετέωρος μεταξύ αυτού που είναι και αυτού που θα ήθελε να είναι, ξεκινά μόνος «για το πιο λαϊκό καφενείο».

Οι χαρακτήρες

Ο νεκρός ήρωας	Τα δύο αδέρφια	Αφηγητής	«Τουρίστες»
Γενναιότητα Θυσία	Σεμνότητα Ταπεινότητα Υπευθυνότητα Αξιοπρέπεια	Υπερευαίσθησία Βαθιά συγκίνηση Άνθρωπος με αξίες και ιδανικά Αγανάκτηση με την αδιαφορία και την αχαριστία του κράτους και των πολιτών.	Επιδερμικός σεβασμός Εγκυκλοπαιδική περιέργεια Αδιαφορία Προσβλητική συμπεριφορά

Συμπληρωματικό Υλικό

Από τη Λειτουργό του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, Μαρία Παπαλεοντίου

Δομικά στοιχεία

Θέμα		Η εκταφή και ανακομιδή των λειψάνων ενός 16χρονου αγοριού, θύματος της ομαδικής εκτέλεσης από Γερμανούς στην περίοδο της Κατοχής.
Χώρος		Καλάβρυτα
Χρόνος		1963 [το παρόν του αφηγητή], 20 χρόνια μετά την ομαδική εκτέλεση
Πρόσωπα		Ο αφηγητής, τα δύο αδέλφια του 16χρονου, ντόπιοι τουρίστες

Σκηνικές εικόνες

1 ^η σκηνή	2 ^η σκηνή
Εκταφή λειψάνων, ιερότητα χώρου, ιεροτελεστία, ευλάβεια, βουβός θρήνος αδελφιών	Άφιξη τουριστών, βεβήλωση χώρου, τυπικότητα, ρηχότητα, αναίδεια, ιεροσυλία

Στάση αφηγητή

Στην 1 ^η σκηνή	Στην 2 ^η σκηνή
Ταραχή, συγκίνηση, δέος και αιδώς, συστολή ψυχής αλλά και σώματος, ευλάβεια, ταύτιση με τα δύο αδέλφια	Πικρό χιούμορ, σαρκασμός, οργή, αγανάκτηση για τη στάση των τουριστών

Ο χρόνος στην αφήγηση

Χρόνος πομπού

1964, έτος δημοσίευσης της συλλογής «Για ένα φιλότιμο» στην οποία ανήκει το πεζογράφημα

Χρόνος γεγονότων

1943, Κατοχή, Καλάβρυτα – ομαδική εκτέλεση

Χρόνος ιστορίας

1963, επίσκεψη του αφηγητή στον τόπο ομαδικής εκτέλεσης

Στοιχεία εκφραστικής τέχνης

Αφηγηματικοί τρόποι - τεχνικές

- ☞ Διήγηση ιστορίας
- ☞ Αφήγηση σε α' πρόσωπο, άμεση βιωματική σε εξομολογητικό τόνο
- ☞ Γραφή ⇒ προσωπική, συνειρμική
- ☞ Αφηγηματικό υλικό ⇒ παρατήρηση, μνήμη, συνειρμοί [η τεχνική των συνειρμών επιτρέπει στον αφηγητή να ξεδιπλώσει σε βάθος το συναισθηματικό του κόσμο]
- ☞ Περιγραφή λεπτομερειών με σχολαστικότητα και υπερευαισθησία
- ☞ Σαρκαστικά και αυτοσαρκαστικά σχόλια
- ☞ Αντιρητορικό ύφος, χαμηλός τόνος, απέριτη γλώσσα, υπαινιγμοί, ελλειπτικές φράσεις, αποσιωπήσεις.
- ☞ Φράσεις - μονόλογοι
- ☞ Απουσία διαλόγου ⇒ ακούγεται μόνο το μοιρολόι, και μερικοί ψίθυροι
- ☞ Άλματα ανάμεσα σε τρία χρονικά επίπεδα

- * Χρόνος γραφής της ιστορίας 1963 - 1964
- * Χρόνος εκταφής 1963
- * Χρόνος εκτέλεσης 1943

⇒ Το Ύφος και η επιλογή λεξιλογίου καθιστούν φανερή την πρόθεση του συγγραφέα να εξομολογηθεί σε ένταση και βάθος ένα βιώμά του και όχι να διηγηθεί απλά μια ιστορία

1. Το πεζογράφημα αποτελείται από δυο ενότητες. Ποια περιστατικά από την κάθε ενότητα καθορίζουν τη στάση του συγγραφέα; Ποια είναι αυτή; Να βρείτε τις λέξεις και τις φράσεις που την αποδίδουν.
2. Στο πεζογράφημα δίνονται έμμεσα αρκετές πληροφορίες για την περίοδο της κατοχής αλλά και τα αμέσως μετακατοχικά χρόνια. Να τις επισημάνετε και να ανασυνθέσετε την κατάσταση που απεικονίζουν.
3. Να επισημάνετε υπαινιγμούς που αναφέρονται στη στάση των ανθρώπων κατά την κατοχή και κατά τη σύγχρονη (με το χρόνο συγγραφής του διηγήματος) περίοδο και να εξετάσετε το ρόλο που παίζουν μέσα σε όλο το διήγημα.
4. Να χαρακτηρίσετε τη στάση των «τουριστών».